

ВІЙСЬКОВІ ТЕРМІНИ ЯК «ЗАСІБ БОРОТЬБИ»

Бугайчук Олена Вікторівна,
аспірант кафедри німецької філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки

У своєму дослідженні «Sprache und Politik» Ганс Райх говорить про використання військових термінів у К. Маркса та Ф. Енгельса у їхньому «Комуністичному маніфесті», до прикладу: „*Klassenkampf*“ («класова боротьба»), „*kämpferisch*“ («бойовий»), „*Eroberung der politischen Macht*“ («захоплення політичної влади»), „*Waffen des Proletariats*“ («зброя пролетаріату»), „*industrieller Vernichtungskampf*“ («промислова боротьба на знищення») та ін. Такий вибір слів зумовлений насамперед потребою у навішуванні ярликів та бажанням передати специфічний погляд на політичну реальність, тобто концепцію класової боротьби. Апеляційна функція таких слів стала більш вираженою лише з бойовою організацією та пропагандою комуністичних партій [Reich, 1968: 264-265].

Характерно, що тут використовується військова лексика минулих століть, що пояснюється не лише історичним корінням комуністичного руху у 19 ст. Лексика обох світових воєн також робить у це свій внесок. Наприклад, політична мова KDP (КПН - Комуністична партія Німеччини) і SED (Соціалістична єдина партія Німеччини) містить такі численні метафоричні вирази, як: „*Angriff*“ («напад»), „*Einsatz*“ («залучення»), „*einsetzen*“ («залучати»), „*Feldzug*“ («кампанія»), „*Front*“ («фронт»), „*(Friedens)kämpfer*“ («борець за мир»), „*kämpferisch*“ («бойовий»), „*Kampf*“ («боротьба»), „*mobilisieren*“ («мобілізувати»), „*offensiv*“ («наступальний»), „*Offensive*“ («наступ»), „*operativ*“ («оперативний»), „*Pionier*“ («піонер», «першопроходець») та ін.

Рідше військові метафори використовуються для вираження негативного судження. Окрім «*Klassenfeind*» («класовий ворог») та групи слів стосовно «*Diversion*» («диверсія») складні слова з «*Atom(bombe)*» («атомна бомба») – окремого запозичення з сучасного військового словникового складу – та оказіональні позначення як „*Kanonenkönige*“ («гарматні королі»), „*Vernichtungsstrategen*“ («стратегі знищення») для дискредитації опозиційних політиків.

Бажання підпорядковувати все життя політичній концепції виражається тут і в подальшому перенесенні таких військово-політичних слів у сферу економічного життя, до прикладу: „*Betriebskampfgruppe*“ («страйкуюча група»), „*Brigade*“ («бригада»), „*Brigadier*“ («бригадир»), „*Held der Arbeit*“ («Герой праці»), - *kampagne* («кампанія»), - *kampf* («боротьба»), *Kampfstab (eines Projekts)* («бойовий штаб»), - *schlacht* («битва»), *Stoßbrigade* («ударна бригада») і т. п.

У своїй праці „*Die Sprache der Stasi*“ Крістіан Бергманн указує на те, що стало звичним розрізняти технічні мови, групові мови та спеціальні мови, окрім літературної мови, розмовної мови та діалекту. Предметом авторського дослідження є насамперед лексика мови державної безпеки.

Мова державної безпеки сама по собі була мовою групи і належала до таємних мов. Таємні мови розвивалися у всі часи. Вони складаються зі штучно сформованої таємної лексики, терміни якої використовуються поряд із загальноживаною мовою. Таємні мови виконують функцію приховування. Вони незрозумілі для сторонніх, і

так і має бути. Державна безпека використовувала їх для передачі певної інформації непомітно для одержувача. Для цього використовували «секретні методи письма». Секретні мови також мають секретні символи. Аббревіатури, які використовувала державна безпека, схожі на ці секретні знаки. Початкові слова ще сильніше сприймаються як секретні символи, коли вони поєднуються з цифрами.

У мові державної безпеки, наприклад, іменник «розвідка» та дієслово «розвідувати» часто використовуються органами державної безпеки у специфічному значенні. У словнику з політико-оперативної роботи розрізняють «особисту розвідку» і «фактичну розвідку». «Розвідка» визначається як «політично-оперативна діяльність», спрямована на отримання достовірних відомостей про значимих політично-оперативних осіб і факти» [Bergmann, 1999: 8].

На думку Крістіана Бергманна, там, де людське витісняється з мови, необхідна пильність. Це сигналізує про небезпеку. Мова діє як індикатор і вказує на те, що відбувається. До словесних полів мови, якою послуговується державна безпека, належать такі слова, як, наприклад, іменники „*Konspiration*“ («змова»), «конспірація»), „*Geheimhaltung*“ («секретність»), „*Tarnung*“ («маскування»), „*Täuschung*“ («обман»), „*Klassenfeind*“ («класовий ворог»), „*innerer und äußerer Feind*“ («внутрішній і зовнішній ворог»), „*Feind und feindliche Gruppe*“ («ворог і ворожа група»); дієслова „*lügen*“ («брехати»), „*diskreditieren*“ («дискредитувати») та ін. [Bergmann, 1999: 25].

Секретні служби існують у всьому світі, і вплив військової мови був великим. Терміни, які походять з війни, відігравали набагато більшу роль у державній безпеці, аніж у партійному та суспільному житті. Це легко пояснити. Більшість тих, хто працював в секретних службах, були професійними офіцерами. Вони належали до певної військової організації. Ця організація перебувала в постійній боротьбі з ворогом. Вони постійно воювали з ворогом на невидимому фронті. І це не могло не позначитися на мові.

У Бундесвері існують терміни, які можуть заплутати людей, які не є військовослужбовцями. До прикладу, що таке „*Spiß*“, що означає „*Aufrödeln*“ і хто такий льотчик Хорст? Ці та інші військові терміни пояснюються на сайті Бундесверу «Лексикон термінів: Бундесвер пояснює від А до Z» [4].

Отже, мова визначає і описує те, як люди бачать світ. В епоху цифрової комунікації інтернет скоротив процес використання мови. Висловлювання і слова поширюються між людьми з блискавичною швидкістю. У цьому світі слова є зброєю [3].

Список джерел:

- 1) Bergmann Christian. Die Sprache der Stasi : ein Beitrag zur Sprachkritik / Christian Bergmann. – Göttingen : Vandenhoeck und Ruprecht, 1999. – 136 S.). – S. 8.
- 2) Reich, Hans H. Sprache und Politik. / Hueber-Nr. 6578. I. Auflage 1968. Max Hueber Verlag, 1968. – 368 S. – S. 264-265.
- 3) URL : <https://www.politik-digital.de/news/sprache-im-internet-die-macht-der-worte-148759/> (Дата доступу: 30.10.2024)
- 4) URL : <https://www.bundeswehr.de/de/ueber-die-bundeswehr/begriffe-bundeswehr-glossar> (Дата доступу: 01.11.2024)